

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Karonen, Petri

Title: Kauppaneuvos Heikki Peura (1870–1937)

Year: 2017

Version: Accepted version (Final draft)

Copyright: © 2017 Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Karonen, P. (2017). Kauppaneuvos Heikki Peura (1870–1937). In I. Nummela, T. Möttönen, & R. Valjus (Eds.), *Suomen talouselämän vaikuttajat*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. *Studia biographica*, 8. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-tev-000300>

Kauppaneuvos Heikki Peura (1870–1937)

tehtailija, kartanonomistaja

Heikki Peura aloitti suuren tilan isäntänä Rautalammilla jo parikymppisenä 1891. Hän perusti ensin meijerin ja sitten Suonenjoelle sahan, jonka yhteyteen tuli sittemmin lankarullatehdas. Peura laajensi toimintaansa Kuopion maalaiskuntaan 1910 ostamalla Haminalahden kartanon ja perustamalla seuraavana vuonna Pitkälahden sahan. Sen toimintaa laajensi 1930-luvun alussa vientihöyläämö ja puusepäntehdas.

Laukaalaisen suurtilallisen Adolf Peuran vanhin poika Heikki Peura oli jo nuorena yritteliäs, sillä hän hankki parikymppisenä 1891 Rautalammilta Korholan tilan, joka oli aiemmin ollut maanviljelysneuvos Birger Westzynthiuksen omistuksessa. Koska Heikki oli aikakauden lainsäädännön silmissä vielä alaikäinen, ostettiin tila muodollisesti isän nimiin. Yli 2 000 hehtaarin tila oli ajan mittapuun mukaan suuri ja maksoikin 83 000 markkaa.

Ennen vuosisadan vaihdetta pelkästään kolme vuotta kansakoulua käynyt Peura ehti aloittaa pitäjän ensimmäisenä meijerin, jonka tuotteita myytiin ilman välikäsiä viimeistään vuodesta 1894 lähtien Englantiin, Saksaan ja Tanskaan. Lisäksi Peura toi viljaa Venäjältä ja muualtakin Euroopasta. Silti pitkällä tähtäimellä taloudellisen menestyksen perustan loi Suonenjoen pitäjään rautatieyhteyden läheisyyteen 1896 perustettu lisveden saha, jonka yhteydessä toimi myös mylly. Suunnittelua ja rakennustöitä itse johtaneen Peuran lisveden sahalaiteos sai kylkeensä 1908–1909 rakennetun lankarullatehtaan, jonka tarvitsemat laitteet tilattiin Britannian ja voima saatiin 125-hevosvoimaisesta höyrykoneesta. Sittemmin Rautalammin Sähkö Oy osti virran lisveden sahalta. Yksin rullatehtaan työntekijämäärä oli tavallisimmin sata, joten laiteos oli merkittävä työllistäjä seudulla. Teollisuuskompleksin tuottavuus ei aluksi ollut kovin hyvä, minkä lisäksi toistuvat tulipalot aiheuttivat vaikeuksia.

Peuran toinen saha rakennettiin 1911 Kuopion maalaiskuntaan. Pitkälahden asemanseudun sahan käyttövoimana oli 1920-luvun alussa 1 200 kilowatin sähkövoimalaitos. Pitkälahden nousi 1930-luvun alussa myös vientihöyläämö ja puusepäntehdas. Peuran liiketoiminnan perustana olivat Savon radan valmistumisen (1889) myötä parantuneet liikenneyhteydet, jotka mahdollistivat aiempaa merkittävästi helpommin tuotteiden kuljetuksen koti- ja ulkomaille. Lisäksi lisveden sahan tarpeisiin ja matkustajaliikennettäkin varten Peura hankki matkustaja-alus Allin ja kolme hinaajaa sekä kaksi rautaproomua.

Heikki Peura ei koskaan luopunut suurimittaisesta maanviljelyksestä, sillä Korholan kartanon lisäksi hän osti muun muassa yhteensä 400 000 markalla von Wrightin taiteilijaveljesten suvun omistuksessa olevan Kuopion maalaiskunnassa sijainneen 1 500 hehtaarin Haminalahden kartanon 1910. Haminalahti pystyi tyydyttämään Pitkälahden tehdasyhteisön elintarvikehuollon. Varsinkin alkuvaiheessa hyvin hoidettu ja jo varhain teknisesti kehittynyt ja korkealuokkainen maatalous toi taloudellista turvaa ja taloudellisia resursseja teolliseen toimintaan. Liikemiehen otteet näkyivät myös siinä, että hänen tultuaan Korholan isännäksi alkoi torppareiden määrä nopeasti vähetä, sillä tehostunut maanviljely kaipasi kaiken raivatun pellon omaan käyttöön. Vastaavasti metsäteollisuuden panostaminen vaati puuraaka-aineen varaamisen oman tehtaan tuotantoon. Silti yrittäminen ei suinkaan alkuvaiheessa ollut vailla riskejä. Tarvittaessa varakas suku kuitenkin takasi lainoja, joten toimintaa voitiin jatkaa, vaikka ensimmäisen maailmansodan aikana laitokset seisoivat pitkiäkin aikoja kesään 1918 saakka. Peura teki ennakkoluulottomasti agenttisopimuksia monien kansainvälisten toimijoiden kanssa, joten markkinat avautuivat myös Länsi-Eurooppaan. Hän oli

myös perustamassa Rautalammin säästöpankkia 1892 ja valittiin sen johtokuntaan sekä isännistöön (1898) ja hallitukseen. Aikanaan 1930-luvulla hän kuului myös Kansallis-Osake-Pankin hallintoneuvostoon, jossa juurevasta maatalousyhteisöstä noussut suomenkielinen tehtailija oli arvostettu jäsen.

Liiketoimintansa ohella Peura ehti toimia kotipitäjänsä Rautalammin kunnanhallinnossa, sillä hänet valittiin 1899 kuntakokouksen varaesimieheksi, ja vuosisadan vaihteessa hän oli kolme vuotta kuntakokouksen puheenjohtaja. Vuoden 1907 ensimmäisissä yksikamarisen eduskunnan vaaleissa hän oli ehdokkaana Suomalaisen Puolueen listalta.

Heikki Peura perusti vaimonsa Ainan (omaa sukua Kukkonen, 1872–1940) kanssa Rautalammin museon, jolle kauppaneuvos luovutti tilat sekä taloudelliset resurssit. Kansanrunoilija Albert Kukkonen tytär Aina oli paitsi Heikki Peuran serkku, myös innokas esineistön kerääjä ja museon kokoelmien kartuttaja.

Heikki Peura nousi nopeasti suomalaisen talouselämän huipulle. Hän oli itsenäisyyden ajan alun yrittäjistä kenkätehtailija Emil Aaltosen jälkeen toinen suoraan maaseutuyhteisöistä nousseista liikemies, jolle myönnettiin kauppaneuvoksen arvonimi 1922. Arvostuksesta kertoo myös se, kuinka pääkaupungissa ilmestynyt ruotsinkielinen Hufvudstadsbladet kirjoitti heti kauppaneuvoksen poismenoa seuraavana päivänä arvostavan nekrologin, jossa korostettiin vainajan olleen "energinen ja taitava liikemies". Heikki Peuran veli Samuli Peura (1882–1954) harjoitti laajaa maataloutta ja liiketoimintaa Laukaassa ja Jyväskylässä.

Oskar Henrik Peura, Heikki S 7.3.1870 Laukaa, K 26.11.1937 Rautalampi. V maanviljelijä Adolf Peura ja Vilhelmina Monthan. P 1893– Aina Josefina Kukkonen.

URA. Korholan tilan isäntä Rautalammin 1891–, omistaja 1906–; perustanut meijerin 1892; perustanut Suonenjoelle lisveden sahan 1896, lankarullatehtaan 1909; Haminalahden kartanon omistaja Kuopion maalaiskunnassa 1910–; perustanut Pitkälahden sahan 1911, vientihöylälämmön, puusepäntehtaan 1933.

Rautalammin kunnan säästöpankin perustajia 1892, johtokunnan jäsen, isännistön jäsen 1898–, hallituksen jäsen.

Jäsenyydet: Rautalammin kuntakokouksen varaesimies 1899, puheenjohtaja.

Kansallis-Osake-Pankin hallintoneuvosto 1931–.

Rautalammin museon perustajia.

Kunnianosoitukset: Kauppaneuvos 1922.

HEIKKI PEURAN MUKAAN NIMETTY. Peuran museosäätiö 1938, Rautalampi.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS. Sisäas KD 478/620 1922. Brages Pressarkiv, Helsinki; Päivälehdien arkisto, Helsinki; Helsingin Sanomat, eri vuosia; Kansalliskirjaston digitoidut aineistot: sanomalehdet // saatavissa: <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/search>. Rautalammin museon verkkosivut // saatavissa: <http://www.rautalamminmuseo.fi/>. Jorma Ahvenainen, Suomen sahateollisuuden historia. 1984; Kuopion pitäjän kirja. 1975: Risto Simpanen, Kuopion ympäristön sahateollisuus; Mauri Mönkkönen, Kuopion historia 7: Kuopion pitäjän, Kuopion maalaiskunnan ja Riistaveden historia. 1996; Rautalammin kirja. 1985: Marianne Heiskanen, Rautalammin museo- ja kotiseututyön vaiheita. Marjukka Lappi, Heikki Peura – pitäjän huomattavin liikemies; Jari Ropponen, Suonenjoen historia: pitäjien takamaasta mansikkakaupungiksi. 1993; Pekka Ruuskanen, Koivikoista

maailmanmarkkinoille: Suomen rullateollisuus vuosina 1873–1972. 1992; Veijo A. Saloheimo, Rautalammin historia. 1959; Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY: Kuopio: Haminalahden kulttuurimaisema // saatavissa: http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=179.